

Contra el dolor del món

Per què ignorem el patiment aliè? Per què en fugim? Per què n'hi ha que fins i tot se'n burlen? Per què no actuem?

O traduïm la compassió en acció o se'ns marcirà

Abril del 1993. Una ciutadana de Sarajevo explica a l'escriptora nord-americana Susan Sontag que dos anys enrere ella estava la mar de tranquil·la a casa seva quan va saber que els serbis havien envaït Croàcia. Les notícies de la nit van mostrar imatges de la destrucció de Vukovar, només a uns tres-cents quilòmetres d'on era. La dona va pensar "oh, que terrible" i va canviar de canal. "Per tant, com puc sentir-me indignada si algú a França o a Itàlia o a Alemanya veu la matança que té lloc aquí dia rere dia a les seves notícies de la nit i diu «oh, que terrible» i busca un altre programa. És normal. És humà".

És així d'egoista, la condició humana: si ens sentim (falsament) segurs, el dolor aliè ens pot deixar indiferents. Ni que tinguem la guerra a prop, ens costa de preveure que potser la patirem aviat en primera persona. Ens és més còmode desconnectar, mirar cap a una altra banda. També per pura supervivència: de passada, espantem la por.

"La compassió és una emoció inestable –constata Sontag a l'assaig *Davant el dolor dels altres* (Proa, traducció de Marta Pessarrodona)–. Cal traduir-la per acció o es marceix". Ens hem de preguntar què és

el que podem fer, amb els sentiments que ens trasbalsen i els coneixements que ens han arribat a través de la tele, els diaris o les xarxes socials. "I no és necessàriament millor commoure's –apunta l'assagista–. El sentimentalisme, de manera notable, és totalment compatible amb un gust per la brutalitat".

Els privilegis d'uns van lligats als patiments d'uns altres

Fins i tot la solidaritat pot ser una resposta coixa: "En la mesura en la qual sentim solidaritat, sentim que no som còmplices d'allò que ha provocat el patiment. La nostra solidaritat proclama la nostra innocència així com la nostra impotència". La reacció, segons Sontag, ha d'anar més enllà: "Deixar de banda la solidaritat que estenem als altres assetjats per la guerra i per polítiques criminals per fer una reflexió de com els nostres privilegis es localitzen en el mateix mapa que el seu patiment, i poden relacionar-se –amb formes que podem preferir no imaginar-nos– amb el seu patiment".

Penso en tot això, aquests dies. En com ens arriba a costar mirar el dolor als ulls fins que no ens esclata a la cara. En com preferim autoenganyar-nos en lloc d'assumir que som fràgils, mortals, culpables. No és només que restem indiferents al

dolor que no ens pertany, sinó que fins i tot n'hi ha que burxen alegrement en els dolors que creuen llunyans. Se'n burlen. És així de miserable, la condició humana.

Ens hem de moure per intentar influir en el que passarà demà

I, malgrat tot, hi ha un punt de llum. D'esperança. "El pensament crític sense esperança és cinisme, però l'esperança sense pensament crític és ingenuïtat", diu la jove escriptora búlgara Maria Popova. No ens podem quedar de braços plegats esperant que les coses millorin: hem de contribuir activament a millorar-les. L'esperança no és la creença que tot anirà bé, com aclareix l'escriptora i activista Rebecca Solnit a l'assaig *Esperança dins la foscor* (Angle Editorial), traduït per Bel Olid. "Estem envoltats de proves de destrucció i patiment terribles. L'esperança que m'interessa és la de perspectives àmplies amb possibilitats concretes que ens convidin a actuar o ens ho exigeixin".

L'esperança neix de la incertesa: no sabem què passarà i, doncs, té sentit que actuem per intentar influir en un futur encara per escriure. Té sentit que ens moguem, en solitari o de forma col·lectiva, per intentar apaivagar el dolor del món. Que és un dolor de tots. ♦♦

Bèlgica

Vet aquí un país que, si als primers segles moderns, gràcies o per culpa del poder de la casa d'Àustria, va ser un model de cultura i productor de grandíssimes realitzacions artístiques –moltes al Museu del Prado–, va passar a convertir-se en un estat relativament anònim si no hagués estat pel fet que se'l van disputar, durant segles, les potències europees més diverses. Ara, com a seu de les principals institucions de la Unió Europea, és una ciutat important, paradís de la burocràcia i una font amb un nen que pixa.

Al llarg del segle XIX, Brussel·les va convertir-se en refugi de moltes persones perseguides per la justícia o insegures al seu lloc de residència: Marx hi va viure entre 1845 i 1848, fugint de la persecució de què va ser objecte a Alemanya i França. L'any 1851, arran del cop d'estat de Lluís Napoleó –que va acabar amb la Segona República i va instaurar a França el II Imperi–, Victor Hugo, que havia fet un llibre sobre aquest estadista amb el títol de *Napoleó, el menut*, s'hi va refugiar.

D'una altra mena va ser el refugi que va buscar-hi Baudelaire, l'any 1864, quan va canviar els aires malaltissos de París per diverses ciutats de Bèlgica, cansat de les crítiques i els plets que va haver de suportar quan va publicar *Les flors del mal*. Se'n hi va anar amb la idea –que procedia dels precedents que ja hem esmentat– que a Bèlgica, suposat país de gran liberalitat, podria guanyar-se la vida fent conferències, a diverses institucions, sobre els pintors francesos, sobre la pròpia obra, o el que fos. La realitat va ser que els ciutadans de Brussel·les, i d'altres llocs, gent amb poca substància cultural segons el mite francès que no ha parat de créixer, li van donar l'esquena. Molt poca gent va anar a les seves conferències, i els pocs que s'hi van presentar van xiular-lo: la societat belga era, i continua essent, molt benpensant, *bien rangée* en llengua francesa.

Baudelaire, furiós, va començar a escriure-hi un llibre que no va poder acabar –li va agafar un atac de feridura del qual va morir l'any 1867–, que va ser una altra de les fites del menyspreu que senten els francesos cap a aquests veïns del nord, i viceversa. En aquest llibre s'hi podia llegir, per exemple: "S'ha parlat tant de Bèlgica, que ells mateixos hi creuen. L'hospitalitat belga consisteix a atrapar els francesos pobres, afamats, i transportar-los immediatament a Anglaterra [...]. Però quan corre la brama que un francès té diners, el guarden amb molta cura, per

menjar-se'l. Després, quan s'ha arruïnat, el fiquen ràpidament a la presó per deutes [...]. Així és com l'hospitalitat belga es converteix en un afer d'economia política, o de canibalisme". Històricament, hi hagut gent que ha adorat Bèlgica i gent que l'ha rebentada. ♦♦

